

Minunea „tragediilor optimiste“

De cînd lumea și pămîntul — și odată cu ele, de cînd și cu arta — epocile de frămîntări și răsturnări, momentele de cotitură s-au caracterizat printr-o recrudescență a fenomenului teatral, sub semnul creației dramatice (cantitative și apoi calitative) și sub acela al năvalei publicului în amfiteatru, în piața burgului, în sala de spectacole... Acolo „s-a jucat“ dintotdeauna „drama“ noilor începuturi (și comedia vechilor chipuri în destrămare), acolo mulțimile, făuritoare ale istoriei, s-au regăsit pe ele însele, descoperindu-și trăsăturile majore, sudate într-un suflet unic: firavul „eu“ se ridică la măreția lui „noi“ și această comuniere educa masele, făcea verificarea omogenității lor, filtra și elimina pe cei ostili sau șovăielnici — cînd nu-i putea convinge și antrena: comunierea nu este apanajul obștiilor religioase; oricare crez, laic, civic, „de clasă“, poate crea această ferveare, această împărtășire în care simțămintele fiecăruia se amplifică și se rotunjesc ca într-o vastă cutie de rezonanță... Teatrul este acest abecedar în care omul își buchisește, cu stîngăcii și nerăbdări de copil, noua făptură în devenire... Pe urmă abia trece la „cartea de citire“, roman sau poem — și firziu la „manualul de istorie“, în care cu greu se recunoaște, pietrificat cu prețul de a fi devenit statuie.

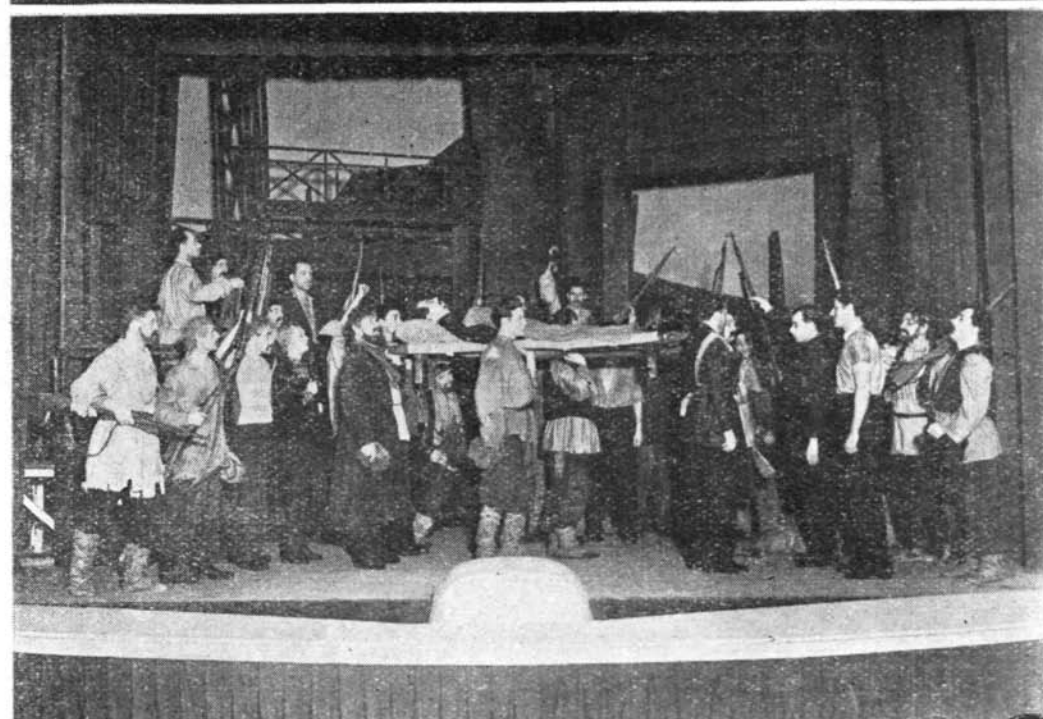
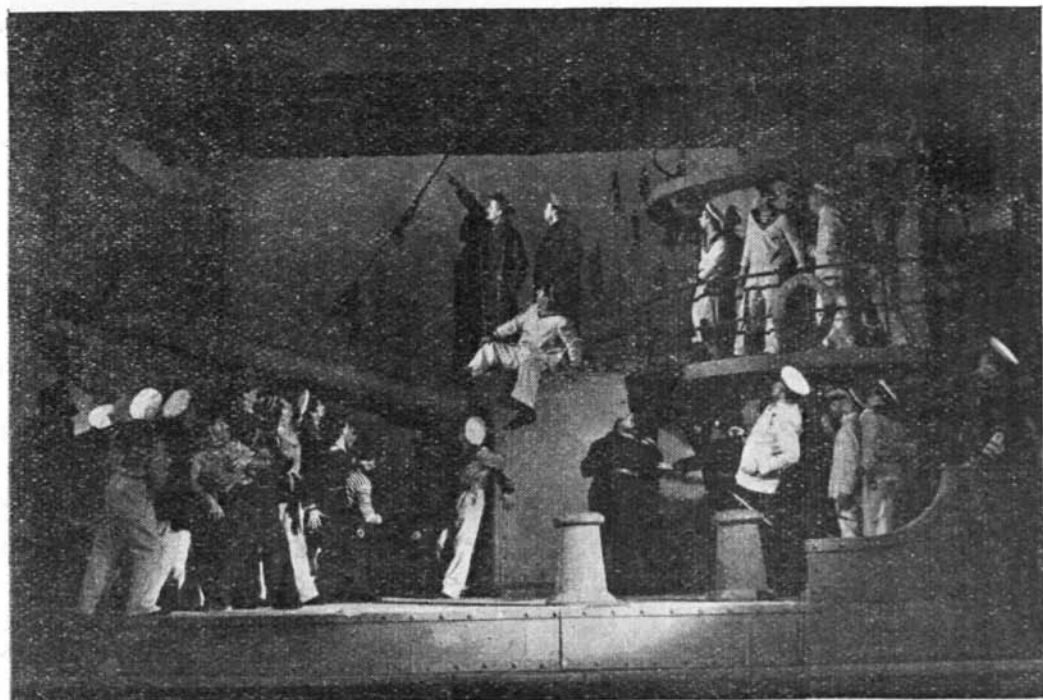
Așa cum este el, cu convenționalul, cu schemele, cu racursiurile și elipsele lui, teatrul surprinde și redă în modul cel mai nemijlocit viața, oferind — dacă se poate spune — optima iluzie a realității. Or, această patetică, pregnantă imagine a realității e căutată — și, în cazurile fericite, găsită — de către cei mulți care vor să judece cu ochii și urechile lor, fără comentariul prezumțios al romancierului sau efuziunile indiscrete pînă la exhibiționism ale poetului...

Proba — prin cele două muze — a spuselor de mai sus, se poate face prin faptul statornic învederat că noul public, marele — din ce în ce mai marele public, pe treptele urcate de omenire — înțelege și îndrăgește mai lesne vechile abecedare — cu chipurile lor pe care vremea nu le șterge ci le sapă tot mai adînc: de la Prometeu la Scapin, de la Hamlet la Hlestakov, de la Răzvan la Jupîn Dumitrache — decît pe eroii în proză sau în versuri din cărțile trecutelor veacuri și pe modelele acestora, din recile și secile anale istorice...

Mi-am îngăduit acest preambul pentru a-mi rosti-prinosul de admirație și de recunoștință dramaturgilor și dramaturgiei sovietice care ne-au dăruit acest neprețuit abecedar al „teatrului Marii Revoluții“ la începutul nostru de drum: nouă tuturor, spectatori, actori și scriitori, învățăcei întru ale revoluției ca și întru ale unei noi arte, ale unei noi lumi de gîndire și simțire, de visare și acțiune. Imaginea aceasta a unui frate mai mare, aplecat peste umărul celui care descifrează semnele complicate din jurul lui

Scene din „Familia“ de I. Popov (Teatrul „C. Nottara“)

Sus : scenă din „Sfârșitul escadrei“ de B. Lavreniev (Teatrul Muncitoresc C.F.R.-Giulești)
Jos : scenă din „Trenul blindat“ de Vs. Ivanov (Teatrul Armatei)

Scenă din „Liubov Iarovaia“ de K. Treniov (Teatrul Municipal)

și din el însuși, mi se impune, gândind la marile bucurii, la marile emoții pe care le-am trăit în anii aceștia — primii noștri ani în socialism, ecou și reflex al „neuitaților ani de după Octombrie 1917“ — de fiecare dată când pe o scenă românească ne erau evocați titanii iluștri sau anonimi care au schimbat fața lumii...

*

Firește nu este în intenția și nici în firea mea să fac o enumerare completă și o inventariere minuțioasă a pieselor cu subiect din epoca revoluției, care s-au jucat la noi în cei 13 ani de la eliberare. Unele au fost montate în provincie și nu le-am văzut, altele au fost reluate la diferite intervale, în noi distribuții, uneori pe alte scene. Păstrez însă proaspete în memorie — cu acuitatea și reliefurile unor prim-planuri de film — o serie de tablouri care se îmbină și se contrapuntează, deși aparțin unor piese deosebite, într-o uriașă frescă, în care se întâlnesc oameni de la Moscova și Leningrad, cei din Orientul depărtat cu cei de pe Baltica, soldații și partizanii de pretutindeni, frontul și spatele frontului, eroii și martirii și liota de dușmani și de trădători mai mari ori mai mărunți, refugiindu-se, ascunzându-se parcă sub deosebitele înfățișări, dintr-o piesă într-alta... Și oamenii partidului, trimiși, s-ar zice, în diferite misiuni, diverși și unitari, ajutându-se în clipele grele, de la o dramă la alta, sau dojenindu-se, nevăzuți dar eficienți, la un ceas de descumpănire... Nu! Aceste interferări, departe de a da amintirilor vagul și nebulosul imaginilor care se destramă, s-au însumat cu anii într-un puternic și conturat ansamblu, diferențiat dar armonios... Și ca într-o carte în care una dintre nuvele dă titlul volumului, întregul acesta s-ar putea numi „un ciclu de: tragedii optimiste“. Pe deasupra particularităților de redare artistică ale fiecărui autor, pe deasupra măiestriei inegale, nota lor dominantă, suflul comun ce le animă este acest optimism care răs-

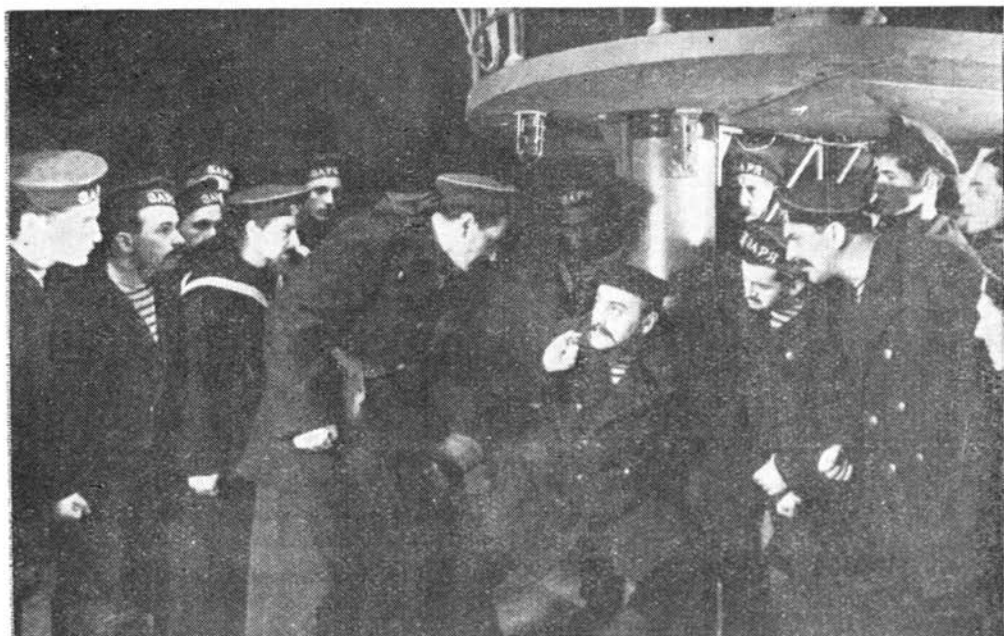
toamnă toate definițiile clasice ale tragicului, crearea acestui nou tip de erou, conștient de necesitatea jertfei lui și care își împlinește nu „destinul” ci menirea lui de om, cu simplitate, aș spune chiar cu un soi de pudoare. Este noul tip de umanitate, de oameni apăruiți pe scena lumii... Teatrul a știut să-i cinstească, dându-le pentru noi chipul unui prieten și al unui sftinic, al unui model minunat dar accesibil. Și mai le-a dat pentru noi — și pentru veșnicie — câte un nume: Verșinin, Iarovaia, Peklevanov. În umbra fiecăruia — ori mai bine zis în lumina fiecăruia — stau mii și zeci de mii de Verșinini, de Liube Iarovaia, de Peklevanovi, toate acele mulțimi fremătătoare care au dovedit că în cel mai umil „figurant” sălășluiesc virtuțile omului nou, capabil să ia locul în luptă celui căzut și, dacă este nevoie, să treacă în fruntea celorlalți...

*

Trenul blindat, Liubov Iarovaia, Ruptura, După douăzeci de ani, dramatizarea după *Așa s-a călit oțelul, Tragedia optimistă* (la Institutul de teatru „I. L. Caragiale”) au prilejuit colectivelor noastre teatrale, regizorilor, actorilor, decoratorilor și tehnicienilor (spre pildă tabloul clopotniței din piesa lui Vs. Ivanov), realizări care au marcat, pentru fiecare în parte și pentru toți împreună, un moment însemnat în viața lor de artiști și de oameni. Mărginindu-mă la cele trei personaje de prim-plan la care m-am mai referit, cred că George Calboreanu în Verșinin, George Vraca în Peklevanov și Clody Bertola în Liubov Iarovaia au obținut unele dintre cele mai frumoase și meritate succese din cariera lor. Regizorii Al. Finți și W. Siegfried, pentru a rămâne tot la capodoperele lui Treniov și Vs. Ivanov, au izbutit greaua, aproape paradoxala, realizare a unor spectacole grandioase și simple, cutremurătoare și firești...

Nu pot încheia aceste sumare note fără a adăuga minunata amintire pe care ne-au lăsat-o marii actori moscoviți care au jucat în fața publicului bucureștean o altă piesă înfățișând momente ale începuturilor puterii sovietice: *Orologiul Kremlinului*. Prestigiosul

Scenă din „Ruptura” de B. Lavreniev (Teatrul Armatei)

actor care este Smirnov a întruchipat figura marelui Lenin (și în jurul său fiecare rol și fiecare rolisor erau jucate de artiști ai poporului și de alți fruntași ai trupei) cu o asemenea autoritate, încît întregind parcă fresca de care vorbeam mai sus, părintele revoluției își reia locul lui firesc în mijlocul tuturor acestor chipuri de înfăptuitori ai lui Octombrie...

*

Și iată că pentru prăznuirea celei de a patruzecia aniversări a mării revoluții, teatrele noastre anunță o întreagă serie de premiere și de reluări ale unor piese care evocă oamenii și faptele epopeii.

Vom frunzări mai departe nemuritorul abecedar. Alături de noi vor începe slovenirea tineri care abia pornesc la drum. Și alături de bătrînii maestri își vor dovedi rîvna și dragostea, actori și regizori tineri, proaspăt ieșiți de pe băncile școlii.

Cele patru decenii n-au schimbat nimic din permanenta actualitate a acestor evocări: minunea „tragediilor optimiste“ stă într-aceea că ele n-au nevoie de scurgerea vremii pentru a dobîndi nimbul de aur al legendei.